

Ob vse bogastvo...

Silhueta. — Spisal Fr. Ks. Steržaj.

Zunaj mesta, na poti, ki vodi skozi park proti Rožniku, je sedel pod košatim gabrom mož z lajno. Star je bil, košččenega, navidez odurnega, trdega obraza, gostih, namršenih, sivih obrvi ter drobnih, mežečih oči. —

Nedeljo za nedeljo je sedel na istem mestu, in to že celo vrsto let. Trudno, mehnično je sukal železno kljuko pri svoji lajni in prosil šetavce s svojim jeklenim, pravzaprav zoprnim glasom: „Usmilite se reveža!“

In ko mu je ta ali oni vrgel novčič v malo kovinsko skledico, ki je stala na lajni, ga je pozorno pogledal s svojimi malimi očmi in se zahvalil: „Bog plačaj!“ Včasih pa — dogajalo se je bolj redko, navadno ob deževnem vremenu — je zagodrnjal predse in se ni nič zahvalil.

Stara je bila njegova lajna, polomljena. Nekatero piščalke so že puščale sapo in včasih — ko je igral poskočno francosko polko — so hipno prenehale peti, in čulo se je kakor tožno, hropeče ihtenje bolnika na smrtni postelji.

Da, stara je bila njegova lajna in polomljena in trudna tudi, izmučena tudi, kakor on sam . . . Tuintam se je čulo v njenih glasovih kakor zamolkla bol, zamrlo, očita-joče obtoževanje trdosrčnih ljudi, tuintam kakor mila, ponižna prošnja.

In vendar mu je bila ta lajna vse. Njegova ljubezen, njegov ponos, njegova radost, njegova tovarišica, prijetna družica na življenja trudni poti. In kako neki ne? — Saj ga je spremljala dolgo dōbo petdesetih let, od tedaj, odkar je prišel kot pohabljenec iz vojske. Videla je vso njegovo bedo, njegovo gorje . . . In bila je edino, kar je imel na svetu . . . Včasih, tako-le v poletnih nedeljskih večerih, ko se je tišina razstrla po okolici, v takih večerih jo je pritiskal k sebi, naslanjal svojo glavo nanjo in ji tožil svojo

bedo. V pretrganih stavkih ji je pripovedoval svoje trudno življenje in pripovedoval o mladih zornih časih . . .

In zdelo se mu je, kakor da ga je umevala, da ga je morala umevati. Ko bi ga ne bila, ali bi mar tako tožila, tako trudno, tako žalostno, kakor bi hotela vsem pripovedovati njegovo gorje? Vedno, kadar je igral . . .

Kako previdno, kako nalahko je igral, kakor bi se bal, da bi je ne poškodoval, ranil! Da, in ko bi videli njegov obraz tedaj! Popolnoma se je predručal. To ni bil oni stari obraz, košččen, oduren, trd in poln razoranih gub — ne, ne. Nekaj blagega, prikupljivega in obenem tožnega je plavalo tedaj na njegovem rumenkasto-uvelem licu, in njegove male oči so zrle proseče po mimoidočih. Vselej, kadar je igral . . . O pač! On je umeval svojo lajno kot ona njega. Umeval je njene včasih hropeče, včasih tožno-vzdihujoče glasove —; toda oni, ki so hodili mimo, jih niso umevali, jih niso hoteli umevati.

Hodili so mimo elegantno, fino opravljeni, veselih, vedrih obrazov. Ljudje, ki niso še nikdar v svojem življenju srečali trudnih, brezuspešnih ur, ljudje, ki so potrošili v enem dnevu toliko, kakor bi on rabil celo leto, ti ljudje so se stresali ob njegovem pogledu, zatiskali si ušesa — da bi ne občutili bede trudnega življenja — — —

* * *

Neko nedeljo je bilo, proti večeru.

Včasih so pač taki dnovi. Kakor neka tuja sila lega na dušo in ji jemlje moč, in kakor neke smrtne slutnje plavajo nad nami, da skoraj čujemo kakor šum težkih, črnih peroti nad seboj . . .

Včasih so taki težki, oblačni večeri. Samo tema; komaj, komaj se razločujejo posamezne sence mimoidočih.

In tak večer je bil tisto nedeljo. Mož z lajno je sedel pod starikavim gabrom. Mnóžica ljudi se je vračala z izleta. Hiteli so, brzeli, da se umaknejo grozečemu nalivu. Vendar jih le-ta ni strašil preveč, ni jim jemal dobre volje, ki jo pripravi prijetna, zabavna družba, dobri grizljaji in rumena, cekinasta vinska kapljica. Hiteli so v najboljši volji proti domu. Njihov glasni smeh se je mešal med pojemajoče glasove — starčeve lajne.

„Kar naprej ti sitni berači! Človeku zagrené sleherno dobro voljo!“

Nežne dame so se zgražale, gospodje pa — vedno galantni, uslužni — so ž njimi vred zabavljali na glas, in se jezili nad „pre-drznostjo“ nadležnega beraškega „mrčesa“. . . Niti ob večerih nima človek miru pred nadležnimi „pijanci“.

Starec je čul zabavljanje — in molčal. Včasih je ponavljal svoj: „Usmilite se reveža!“ — danes je pa kar nemo vrtil lajno. Mogoče je mislil, da se bo le dobila kje kaka dobra duša, ki mu bode podarila še kak novčič. Celo popoldne je sukal kljuko, toliko ljudi je šlo mimo, gospodov, gospé — in vendar ali bode za večerjo, za prenočišče? Molčal je in trpel. Da ni bilo tema

— lahko bi bili brali na njegovem bledem, tožnem obrazu, koliko je trpel pod težo svojega trudnega življenja — — —

Naposled je vse utihnilo. Stopinje izletnikov so se izgubljale, oddaljevale v parku.

Zadnjič je zasukal lajno. Tožen, disonančen akord — kakor zadnji vzdih.

Nato pa je vstal, prijel palico in odhajal trudnih, izmučenih korakov proti predmestju, da dobi prenočišča.

Tako samotno, tako trudno je odmevalo drsanje njegovih stopinj v gozdni tišini.

Tuintam se je zagнал veter v vrhove, tuintam so padale posamezne kaplje.

Sam je bil, docela sam s svojo lajno.

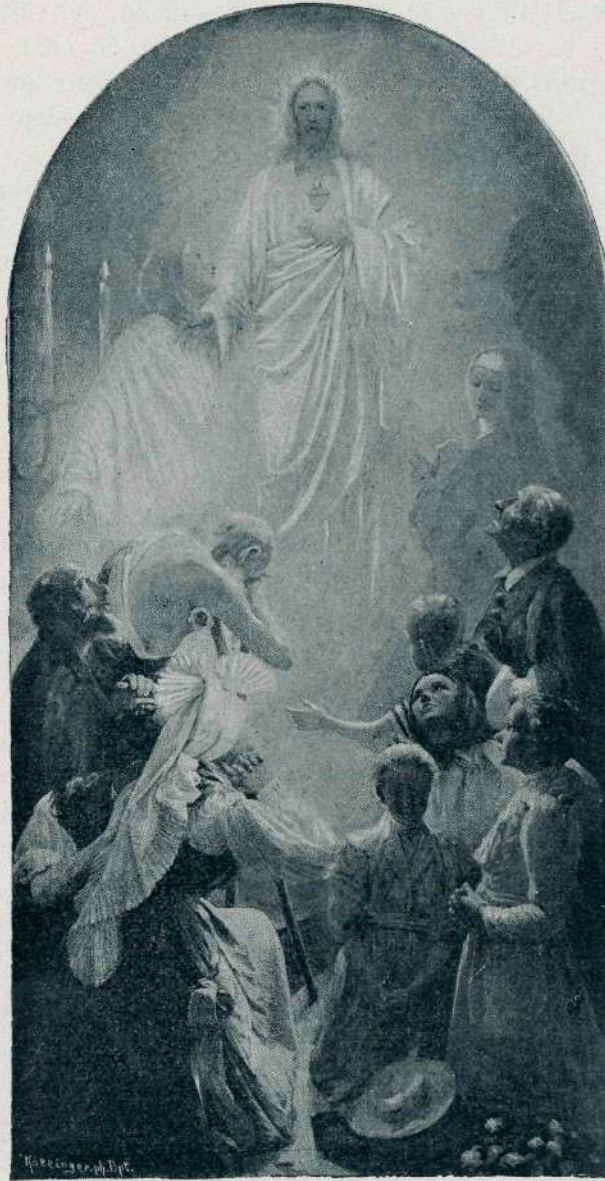
Ne — za njim so se začule stopinje, zamotane, neenakomerne. Nato troje hripavih glasov, ki so se zaman izkušali združiti v lepoglasje. Prihajali so bliže. Branili so se z ravnotežjem. Vsa pot je bila njihova.

Starec se je bil umaknil vstran in stopil k robu jarka.

Oni trije so ga zagledali in se ustavili pred njim; držali so se za roke in se zibali semintja.

„Starec, zaigraj nam“, je dejal eden s hripavim, zamolklim glasom.

„Gospodje, domov moram — —“

Slikal Grohar

Srce Jezusovo.

„Igraj, pravim!“

„Ne morem, truden sem. In tema je!“

„Ha, tema! Kljuko znaš menda vrteti tudi v temi. Ha, ha!“

„Zavrti!“

„Ne smem, gospodje, ponoči ne smem.“

„Starec se je prevzel. Preveč je naberačil! Čakaj!“

Med krohotom je prijel prvi lajno in jo vzel starcu raz rame.

„Gospodje, pustite jo! Ona je moj kruh, moje vse!“

Milo je zaprosil in iztegnil roki, da bi obranil svojo lajno.

Oni pa je zavrtel kljuko. Ječé se je oglasilo nekaj pretrganih akordov. Tovariša sta se smejala in zbijala ne baš čedne dovtipe.

Starec pa je skoro med jokom prosil vedno isto: „Gospodje, pustite jo! Ona mi je vse!“

Naposled je oni, jezen radi starčevega moledovanja, ponudil lajno nazaj. Starec je iztegnil roki, da bi jo prijel, a oni jo je izpustil, in lajna — je padla na tla . . .

Med smehom in krohotom so se zibali trije „bratci“ naprej — — — — —

Starec se je s trudom sklonil, da pobere svojo lajno. Tedaj pa je zapazil, da je staričkavi pokrov odletel in les ob robu počil . . .

S tresočimi prsti je otipal kljuko in zavrtel — — Nič! Le šum, podoben vzdihanju umirajočega človeka, se je slišal . . .

Tedaj pa je starec otrdel. Občutek, kakor bi ga kdo udaril po glavi, ga je izpreletel po vsem telesu. Noge so se trudno sesedle. Položil si je lajno na kolena, naslonil glavo v mrzli roki in strmел predse.

Deževalo je. Kaplje so šumele po zelenem listju, kakor trepetajoči vzdih. Vedno hujše, vedno intenzivnejše.

Starec pa je sedel in strmел predse.

Ni čutil dežja, ki je padal po njem. Ni čutil mokrote, ki mu je prodirala slabo, staro obleko. Ni slišal gromenja, ki se je približevalo. Ni videl hipnih bliskov, ki so za trenutke razsvetljevali temni gozd.

Videl je le svojo lajno, in to — raztrupano.

Videl je pred seboj svojo prihodnjost brez zveste tovarišice, brez spremljevalke . . . Denarja ni imel, da bi si kupil drugo lajno, a ta njegova petdesetletna družica je — razbita. Bil je — o b v s e b o g a s t v o . . .

Udarec je bil prehud za njegovo srce. Ni mogel pojmiti, kaj se je zgodilo. Ni mogel verjeti, ni mogel misliti. Le strmел je venomer predse in stiskal razbito lajno k sebi — — —

Dež je padal vedno silnejše, v curkih, neprestano. Listje je šumelo, vršalo. Gosta, neprodorna tema, ki so jo hipni bliski razsvetljevali — —

* * *

Drugo jutro ga je dobil gozdni čuvaj še vedno tam, z razbito lajno na kolenih. Neprestano je zrl predse. In ko ga je stresel za rame, tedaj je dvignil starec svoje male oči in ga preplašeno pogledal. V tem pogledu je moralo biti nekaj žalostnega, dušo pretresujočega, zakaj čuvaj ga je rahlo prijel pod pazduho in ga odvédel po poti.

Starec je zrl velikih oči predse in venomer ponavljal: „Moja lajna — moja uboga lajna!“ — —

Mesec dni potem je umrl v deželni bolnici — —

